

Britannia – laiva Euroopan rannikolla

Erkki Toivanen

Pasi Ihalainen (toim.): Britannia – saarivaltakunnan Eurooppa-suhteiden historia. Atena 2002.

Saarivaltakunnan Eurooppa-suhteet ovat tänäkin vuonna päivittäin esillä Britannian tiedotusvälineissä. Tulisiko brittien vaihtaa punnat euroiksi? Miten EU:n liittovaltiollistumista voitaisiin jarruttaa perustuslakia säätävän konventin aloitettua toimintansa? Kuinka pitkälle Tony Blairin hallituksen tulee mennä tasapainottelussa Yhdysvaltain ja EU:n välillä? Muuttuisiko brittien EU-käyttäytyminen, jos Blair valittaisiin Unionin presidentiksi Brysseliin?

Ranskalainen André Siegfried oli nähdäkseni oikeassa verratessaan 1930-luvulla Britanniaa laivaan, joka on ankkurissa Euroopan rannikolla, mutta aina valmiina lähtemään merten taakse. Hän kehoitti manner-Euroopan asukkaita hyväksymään tosiasian, että historian kokemukset ovat tehneet briteistä oseaanisia eurooppalaisia, ei huonompia eikä parempia, ainoastaan erilaisia. Siksi he voivat hyödyttää muuta Eurooppaa toimimalla siltena Pohjois-Amerikkaan ja muille mantereille niin kuin kaksi maailmansotaa ja sittemmin kylmä sota todistivat. Jokainen Britanniassa asuva tietää Siegfriedin tulkinneen tilanteen oikein. Yritykset taivuttaa britit enemmistö-päätöksiin mukisematta alistuviksi 'paremmiksi eurooppalaisiksi' on tuomittu epäonnistumaan.

Ymmärrä sumu ja ymmärrät Britannian

On sattuvasti sanottu, että englantilaisuuden ymmärtämiseksi on ensiksi opittava oivaltaamaan sumun olemus. Useimmille suomalaisille Britannian asiat ovat edelleen tiheän sumun verhoamia, vaikka nuorisokulttuuri, televisiosarjat ja matkailu ovatkin tehneet saarivaltakunnasta monille Länsi-Euroopan maista läheisimmän. Ennakkoluulot hallitsevat edel-

leen useimpien käsitystä Britannian todellisuudesta. (Lontoossa koettiin viimeinen sumu vuonna 1962). Brittien loistava kyky esittää moniulotteisesti vastakkaisia, mutta perustelutuja tulkintoja oman maansa nykyisyydestä ja menneisyydestä on osaltaan harhauttamassa ulkopuolisia – etenkin journalisteja – jotka erehtyvät luottamaan niihin totuuksina.

Britannia – saarivaltakunnan Eurooppa-suhteiden historia on siksi ajankohtainen ja erittäin tervetullut. Tutkimusryhmä *Britannia Euroopassa* on tarttunut ilmeisen innostuneesti haastavaan tehtävään. Teos valottaa saarivaltakunnan ja mantereiden suhteiden kehitystä keskiajan hämärästä nykypäivän 'Cool Britanniaan'. Pasi Ihalaisen toimittamassa kirjassa on kahdeksan muuta kirjoittajaa. He antavat lukijalle käsityksen alun alkaen perifeerisen ja väestöltään vähäisen Britannian noususta teolliseksi mahdolliseksi ja maailmanvallaksi, jota muualla Euroopassa on ihailtu ja pidetty esikuvana tai halveksittu ja vihattu, lopulta sääliäkin muka poliittisesti ja taloudellisesti varoittavana esimerkkinä menneisyytensä lumoihin juuttuneesta kansasta.

Teutooninen tyyli rasitteena

Tällaisesta artikkelikokoelmasta ei ymmärrettävästi saa kovinkaan johdonmukaista käsitystä vuosisataisesta kehityksestä. Selkeämmät tulkinnat olisivat olleet tervetulleita. Toimittaja olisi voinut karsia päällekkäisyyksiä, toistoa ja itsestäänselvyyksiä ankarammalla kädellä. Kirjoittajien taipumus välttää kannanottoja tai edes referoida vastakkaisia käsityksiä on johtanut paikoitellen oppikirjamaiseen ylimalakaisuuteen. Koska useimmat kirjoittajat käsittelevät aihetta Britannia-keskeisesti, Eurooppa-suhteisiin Kanaalin eteläpuolella ja merten takana vaikuttaneet tekijät jäävät usein liian vähälle huomiolle eikä lukijan kannalta mielekkäitä vertailuja esimerkiksi Ranskaan tai Saksaan esitetä riittävästi.

Vilkaisu kirjoittajien käyttämään lähdeai-

neistoon osoittaa heidän perehtyneen kiitetävän hyvin myös viimeaikaisiin tutkimuksiin. Siten kirja ei ole vain aiheeltaan ajankohtainen, vaan se antaa myös edustavan käsityksen tämänhetkisistä tulkinnoista. Suomalaista historiankirjoitusta edelleen vaivaavasta teutoonisesta asiatyylisestä olisi kuitenkin toivonut päästyn eroon nimenomaan Britanniaa ja brittiläisyyttä käsittelevässä kirjassa. Kaikki kirjoittajat olisivat voineet käyttää enemmän suoria lainauksia lähteistään ja elävöittää tyyliään edes joillakin aiheisiin liittyvistä lukemattomista anekdooteista. Nyt pilakuvat ja sinänsä taitavasti valittu kuvitus saavat hoitaa sen puolen asiasta.

Kysymyksiä vaille vastauksia

Kirjasta saa turhaan hakea vastausta kysymykseen, miksi Britannian talous on viime vuosina kasvanut tasaisemmin ja nopeammin kuin yhdenkään toisen suuren EU-maan tai miksi työttömien määrä on siellä ollut alle puolet Unionin keskiarvosta ja inflaatiokin jäänyt sen alapuolelle. Ns. 'eurooppalaisen hyvinvointivaltiomallin' ja anglo-amerikkalaisen talouskulttuurin ristiriita on tullut hallitsemaan Britannian Eurooppa-suhdetta. Siitä on tulossa manner-eurooppalaisille myös atlanttista liittosuhdetta hiertävä ongelma. Kalevi Ahosen erittäin ansiokas luku *Ylivoimaisesta mallimaasta tasaveroiseksi kilpailijaksi* päättyy kuitenkin vuoteen 1913.

Perustettiin EU varjelemaan jo aikansa elänyttä hyvinvointivaltiomallia, johon ikään-tyvällä Euroopalla ei pian ole varaa vai oliko vapaakauppaan uskoneiden perustajaisien tavoitteena murtaa lopullisesti protektionismin ote maailmankaupasta? Miksi britit kytkeytyivät kiinteämmin osaksi sääntelyyn juuttunutta ja näivettyvää EU:ta, kun heidän oma liberaali talouskulttuurinsa on taas kerran antanut näytön toimivuudestaan? Tai olisiko heidän sittenkin sijoitettava julkisiin palveluihin saksalaisten ja ranskalaisten tavoin ja maksettava niistä hinta korkeampina veroina? Näiden kysymysten pohdinta on osa jokapäiväistä elämää saarivaltakunnassa. Valitettavasti kirjassa ei ole asiallista analyysia Margaret Thatcherin ja hänen 'ottopokansa' Tony Blai-

rin talouspoliittisesta ajattelusta, jonka vaikutus ei ole suinkaan rajoittunut vain Britanniaan.

Kevyesti kulttuurista

Kirjan toinen Akilleen kantapää on Antti Ahlavan luku *Uusi brittiläinen identiteetti*. Siinä kirjoittaja keikaroi mielipiteillä, jotka ovat tuttuja jokaiselle saarivaltakunnan ns. pälpättävien luokkien (chattering classes) kanssa tekemisiin joutuneelle. Hän analysoi arkkitehtuurin ja kuvataiteiden nykytilaa osittain hyvinkin sattuvasti, hauskasti ja asiantuntevasti, mutta heittelee sekaan satunnaisia mielipiteitä luokkayhteiskunnasta, koululaitoksesta ja poliittisista instituutioista. Ne kuuluvat kahvila-keskusteluun, missä niitä voi lennätellä ja puhkoa kuin ilmapalloja. Luku kulttuurista onkin kai tarkoitettu eräänlaiseksi loppukevennykseksi, mutta Britannian teatteritaiteen, elokuvan, kirjallisuuden ja musiikin sivuuttaminen ja sen tiedotusvälineiden yleiseurooppalaisesta ja maailmanlaajuisesta vaikutuksesta vaikeneminen jättävät kirjaan harmittavan aukon. Damien Hirstin ja Tracey Eminin taiteelle ei tällaisessa yhteisöksessä luulisi olevan sijaa edes alaviitteissä ja silloinkin lähinnä brittiläistä huumoria ilmentävinä, taloudellisesti tuottoisina muoti-ilmiöinä.

Tällaisia kirjoja tarvitaan

Toivottavasti kustantajat jatkavat juuri tällaisten asiapitoisten ja samalla helppolukuisten Eurooppa-kirjojen julkaisemista. Kulttuurierot eivät ole EU:sta katoamassa. Niiden ymmärtäminen edellyttää kuitenkin perehtymistä kun-kin kansan kokemuksiin, joista ne ovat identiteettinsä rakentaneet. Ilman ymmärrystä ei yhdyntyvään Eurooppaan voi kehittyä sitä yhteisvastuun tunnetta, jota ilman Unionimme on tuomittu epäonnistumaan. Britit ovat erilaisia eurooppalaisia. Mutta niinhän ovat onneksi kaikki muutkin.

Kirjoittaja on Lontoossa asuva toimittaja.